

JE PUP **IS GEEN
OPWINDSPEELTJE**
Sleutelmomenten
in de opvoeding van
je hond

Joke Monteny

Voor je begint

Hoe komt het toch dat ik in mijn praktijk vrijwel elke dag eigenaars ontmoet van volwassen honden die worstelen met een of ander probleem? Ze zijn onzindelijk, richten vernielingen aan, kunnen niet alleen blijven, trekken aan de lijn, tonen agressie naar vreemden en zelfs naar eigen gezinsleden, verminken zichzelf... De lijst met 'klachten' is lang en divers.

Wat stel ik vast?

Dat alle eigenaars het beste voorhebben met hun hond. En ook dat de meeste honden 'goed' getraind zijn, 't is te zeggen: ze kunnen zitten en liggen op commando.

Wat stel ik nog vast?

- Vaak loopt de **communicatie** tussen eigenaar en hond mank. Ze begrijpen elkaar niet. De eigenaar kijkt door zijn mensenbril en interpreteert de signalen van zijn hond niet correct. Als de hond op zijn rug gaat liggen, vraagt hij toch om een aai op zijn buik? Helaas, zo simpel is het niet.
- Als honden kampen met issues, zijn hoogstwaarschijnlijk niet al hun basisbehoeftes vervuld. Heel dikwijls ontbreekt het aan **veiligheid**.
- In de tijd dat ze puppy waren, werd hun socialisatie niet aangepast aan de **sociale vaardigheden** van de hond.

Sociaal vaardig zijn is een (aangeboren) talent. Sommige honden hebben het talent om te hoeden, andere om wild op te jagen. Zo ook heeft de ene hond meer talent voor sociaal gedrag dan de andere. Je kan dat sociaal gedrag verbeteren en/of perfectioneren door veel te oefenen, maar talent is ook genetisch bepaald, aangeboren dus, en blijft dan ook in grote mate bepalend. Mensen zonder enig natuurlijk zangtalent die willen leren zingen, zullen door veel te oefenen heus wel een hoger niveau halen, maar uiteindelijk op hun grenzen botsen. Hetzelfde geldt voor sociale vaardigheden van de hond: het talent daarvoor is deels genetisch bepaald.

v.l.n.r. Mona, Marith, Aika, Joke en Jerom

Hier knelt het spreekwoordelijke schoentje vaak: honden worden tot nog toe weinig tot niet geselecteerd op de eigenschap 'sociaal talent', maar wel op uiterlijke kenmerken (schoonheidsidealen) of 'technische talenten' zoals speuren, hoeden, bewaken... Daarom zijn er grote verschillen aan sociale gedragingen, zelfs binnen een zelfde ras. Uitspraken als 'de golden retriever is socialer dan de rottweiler' zijn nergens op gebaseerd. Dat Max de rottweiler meer sociale talenten kan hebben dan Mira de golden retriever is geen fabeltje.

Elke hond start ongeveer van dezelfde basis als je hem dingen wil leren. Geen enkele hond is geboren met het talent om te gaan zitten op het signaal 'zit'. Hier geldt: oefening baart kunst. Voor de technieken van dergelijke training, kan je terecht in hoofdstuk 5. De buitenwereld beoordeelt honden vaak op het resultaat van training. En trainen kan heus wel een fijn onderdeel zijn van de opvoeding en nuttig om goed te functioneren, maar blijven zitten of naar een matje gaan, heeft weinig te maken met het welbevinden en het sociaal talent van je pup. En net daar wil ik het in dit boek veel meer over hebben, want het is de basisvoorwaarde om ook later de beste maatjes te zijn en te blijven.

In tegenstelling tot voor training, start iedere hond wél van een andere basis als je hem sociale vaardigheden wil aanleren. Er zijn honden met veel en honden met weinig talent. De getalenteerde zullen gemakkelijk sociale contacten leggen en snel oppikken hoe zich sociaal aangepast moeten gedragen. Tal van pups heb-

ben dat talent in mindere (soms veel mindere) mate – omdat er niet geselecteerd wordt op sociaal vaardig zijn. Die honden hebben het veel moeilijker om zich sociaal aangepast te gedragen en zich veilig te voelen bij sociale contacten. Hoe zij verder uitgroeien hangt erg af van de coaching die ze krijgen.

Het is dan ook van kapitaal belang dat je de manier van socialiseren aanpast aan jouw unieke pup, aan zijn (groot of klein) talent voor sociale vaardigheid. De start van socialisatie is uiterst individueel. Het is aan jou om het maximum van zijn talent naar boven te halen door de omgeving zo te managen dat jouw pup, ook als zijn sociaal talent beperkt zou zijn, toch goede associaties kan leggen en kan leren en oefenen op zijn tempo. Elke pup kan tot op zeker hoogte sociaal vaardig worden, maar het zou niet fair zijn om van elke hond hetzelfde niveau te verwachten. De sleutels om fijn samen te leven zijn: zijn competenties herkennen, je aanpassen en zijn unieke persoonlijkheid aanvaarden, waarbij je rekening houdt met zijn mogelijkheden en beperkingen. In dit boek reik ik sleutels aan als leidraad om het beste uit jouw pup te halen en hem de grootst mogelijke kansen te bieden op een goed functioneren binnen jouw specifieke (gezins-)situatie en onze maatschappij. Hoe je hondje zich snel comfortabel kan voelen en hoe gepast te reageren in sociale contexten om het samenleven gemakkelijk en aangenaam te maken, daar gaat het om.

Hopelijk gaan we ooit wél fokken met oog voor het talent 'sociale vaardigheid'. Hoe dan ook, hoop ik dat ik door het delen van kennis en inzichten ertoe kan bijdragen dat mensen en honden tegen minder 'klachten' aanlopen tijdens hun samenleven. Want als eigenaar heb je wel degelijk de sleutels in handen om jouw pup, met zijn specifieke talenten, een zo goed en aangenaam mogelijk leven te geven. Zo kun jij ook meer van zijn aangenaam gezelschap genieten.

In dit boek combineer ik mijn praktijkervaring met de meest recente wetenschappelijke inzichten die ik opdoe tijdens mijn onderzoeksactiviteiten. Ik heb het genoeg gehad om al meer dan 1500 gezinnen met hun honden te mogen begeleiden, zowel bij puppy-opvoeding als bij 'issues' met volwassen honden.

Ik wens jullie alle succes!

Joke

INHOUD

- 13 **HOOFDSTUK 0: Pup heeft al een leven vóór jou**
13 Fasen: jij komt erbij in de socialisatiefase
15 Leerprocessen: bijleren om groot te worden doet je hondje zo
15 Wennen
16 Klassieke conditionering, ook bekend als Pavlov
17 Operante conditionering
17 Boetes voor overdreven snelheid kunnen ook contraproductief werken
17 Maar vooral eerst wennen dus ...
- 20 **HOOFDSTUK 1: Een opgewonden hond kan niet leren**
21 Zijn brein, het besturingssysteem van je pup
23 Op zoek naar het evenwicht
23 Samenspel tussen gas (sympaticus/actie) en rem (parasympaticus/herstel)
24 Over stress, adrenaline en cortisol
27 In zijn groene zone zal pup goed functioneren
30 Hoe geraakt pup uit evenwicht, in de oranje of rode zone?
31 Fysieke stressoren
31 Psychische stressoren
34 Bedreigend
34 Opwindend
36 Waaraan merk je dat pups evenwicht dreigt te verstoren of verstoord is?
38 Als gewoon gedrag overspronggedrag wordt
40 Balans is de voorwaarde, veiligheid is de sleutel
40 Jij hebt/bent de sleutel tot de comfortzone: veilige hechting
41 (On)veiligheid is relatief
42 Het opwindspeeltje
- 44 **HOOFDSTUK 2: Hondentaal: je hondje 'praat' op zijn manier**
44 Zijn taal leren
44 De ene kwispel is de andere niet
47 Zintuigen op scherp
47 Het neusje van de hond
49 Oog voor en oren naar je hondjes lichaamstaal
53 Hoe ziet een happy hond eruit?
53 Observeer, observeer, observeer
54 Mens en dier: andere taal en ook andere gewoontes
59 Oefening baart kunst: pup trainen is eerst zelf trainen

62	HOOFDSTUK 3: Eerst wennen en hechten
63	Wennen
63	Waarom moet je pup wennen?
65	Signalen die aangeven dat wennen niet lukt
66	Hoe help je pup als wennen moeilijk is?
70	Hechten
71	Veilig of onveilig hechten?
73	Hoe ontstaat een veilige hechting? Met de hulp van voorspelbaarheid en controle
75	Sensitief responsief reageren
78	HOOFDSTUK 4: Socialisatie, pup hoort erbij
81	WAT betekent je pup 'socialiseren'? HOE bereik je een betere socialisatie?
84	Wat met de 16-weeken grens?
84	Voor een succesvol socialisatieproces: wat jij wil weten en kunnen?
86	Oppakken hoort er niet bij
86	Op stap. De wereld al snuffelend verkennen
88	Op stap aan de lijn
94	Naar de puppyklas
95	Socialiseren en wennen aan kinderen
97	Wennen aan verkeer
99	Wennen of socialiseren aan mensen op straat
103	Socialiseren met bezoek
106	Socialiseren met andere honden
111	Wennen aan verzorgingshandelingen: kammen, borstelen, poten schoonvegen ...
115	Stress is oké, maar dan wel gedoseerd
116	HOOFDSTUK 5: Trainen, leren met signalen
117	Het doel van training
117	Training, emotionele zones en de werking van de hersenen
120	Drie basisingrediënten van training: gedrag, signaal, beloning
129	Handvaten voor een goede training
134	Basistraining
144	Uitbreiding van de basis
155	Noodsignaal en noodplan
160	Andere leuke dingen om je pup aan te leren
172	Overzicht

174	HOOFDSTUK 6: Omgaan met dagelijkse situaties
174	Je pup neemt voorwerpen in zijn muil
177	Je pup is wild 's avonds
178	Je pup hapt in de lijn als jullie gaan wandelen
180	Je pup springt in de zetel
182	Je pup slaapt nog niet door
183	Je pup wordt wild en hapt als hij bij je in de zetel zit
184	Je pup blaft tegen jou als het spel gedaan is
186	Je pup gromt als je bij zijn voeding komt
187	Je pup plast als er bezoek komt
189	Je pup wil niet verder wandelen als jullie vertrekken aan de voordeur. Hij gaat dan zitten of liggen (al dan niet tegen de voordeur).
191	Je pup zou zo snel mogelijk mee moeten op bus en tram
191	Je pup begint te blaffen als jullie andere honden tegenkomen
193	Je pup rijdt soms op jullie
195	Je pup eet zijn stoelgang op
195	Je pup eet allerlei voorwerpen op die hij vindt op de grond/op wandeling

198	HOOFDSTUK 7: Samen zijn en samen doen
199	Gewoon samen zijn
200	Samen wandelend op verkenning
206	Duidelijkheid brengt rust
208	Spel is meer dan leuk
214	Grenzen brengen rust

218	Hoofdstuk 8: Maak kennis met Roestie, Max, Joske ...
219	Vraag aan Roestie niet wat hij nog niet kan!
221	Max de happende, bijtende Malamutepup
225	Joske de happende, aanvallende pup
226	Luna en andere honden
227	Balou is sinds de verhuis terug onzindelijk
228	Aika slaapt slecht
229	Jerom, de langharige chihuahupup die gromt bij het oppakken
234	Jazz, golden retriever en snoepjesverslaafde
235	Balou, de dobermann en het gigageheugen
236	Cooper de Duitse dog hapt in de lijn en rijdt op mevrouw
238	Lucy de leonberger pup met 'issues'

241	Nawoord: Een gids zijn voor je pup
242	Dankwoord
243	Belangrijk voorbehoud
244	Referenties

A close-up photograph of several Dalmatian puppies huddled together. The puppies have white fur with black spots. One puppy in the foreground is wearing a red collar. The background is filled with the fur of other puppies.

HOOFDSTUK

0

Pup heeft al een leven vóór jou

Als je pup bij jou aankomt, heeft hij al redelijk wat bagage mee, o.a. heel wat kenmerken van zijn ouders, via de genen. Ook zijn tijd in de baarmoeder en het al of niet hebben van stress bij zijn moeder hebben al een grote invloed op zijn ontwikkeling tot nu. Zijn jonge hersenen waren in de eerste weken volop in ontwikkeling, hopelijk vertoefde hij in die eerste cruciale weken in een stimulerende en veilige omgeving.

Betekent het dat je pup 'af' is? Absoluut niet. Hij heeft nog een hele weg af te leggen en nog heel wat te leren. Of beter: jullie hebben nog een hele weg voor je. Dat het een fijne wandeling mag worden.

Zijn karakter mag dan al deels vastliggen, de manier waarop je pup reageert, hoe hij met de dingen omgaat, daar kan jij hem nog in begeleiden. Jullie doen dat dus samen, door samen de 'opvoedingsweg' op te gaan. Jij kan zijn omgeving zo managen dat hij zich optimaal kan ontplooien. Hij zal leren functioneren in jouw gezin, in onze maatschappij. Voor iedere pup is dat een uniek verhaal. Misschien woon jij op een boerderij en wordt het erf zijn thuis? Of woon je in een drukke woonwijk en kijken jullie uit naar uitstapjes naar het park? Misschien woon je alleen met je pup? Of heb je meerdere huisdieren? Misschien kwam je pup terecht in jouw drukke gezin met kinderen? Of ben jij een sportieve single die van joggen houdt? Misschien ben je absoluut het rustige type? ....

FASEN: JIJ KOMT ERBIJ IN DE SOCIALISATIEFASE

Het leven van de hond kent verschillende fasen, zoals de prenatale fase, de neonatale fase, de overgangsfase en de socialisatiefase. Tijdens de prenatale fase (voor de geboorte), de neonatale fase (net na de geboorte) en de overgangsfase was de pup normaal nog bij de teef en de fokker.

In de prenatale fase, nog voor je pup het levenslicht zag en zijn eerste ademteugen op deze wereld nam, is er al heel wat gebeurd. Genetica, stress, gezondheid, voeding ... de levensomstandigheden van de teef hebben invloed gehad op de

ontwikkeling van jouw pup dusver. Stress bij de teef, ondervoeding, slechte verzorging kunnen een grote impact hebben op hoe de pup zich ontwikkelt en hoe hij zich later zal (kunnen) gedragen. Daarom is het bij de keuze van je pup belangrijk om ook te letten op de teef en de omgeving waarin zij leeft. Die omstandigheden moeten van goede kwaliteit zijn wil je pup de beste kansen krijgen. (De reu heeft bij de verwekking natuurlijk genetisch een even grote impact als de teef, maar niet zelden is die verder afwezig.) Goede kwaliteit betekent: een rustige, veilige omgeving met voldoende stimuli, zonder overaanbod, gefaseerd, met mate en met oog voor het welbevinden van iedere pup apart.

Bij de geboorte zijn niet alle zintuigen van een pup onmiddellijk functioneel. Dat gaat gradueel. Zo werd je pup zich langzaam meer en meer bewust van de wereld rondom zich. In zijn neonatale fase is je pup nog zeer beperkt in het ervaren van de wereld. Zijn wereldje is enkel wat hij waarneemt via warmte/koude, smaak, tast en bovenal ... geur! Jouw pup was eerst een relatief hulpeloos wezentje dat volledig afhankelijk was van zijn moeder en de fokker. Heel snel was er een hechte band met de teef, die band is cruciaal voor voeding (geur) en voor bescherming. Het al of niet ervaren van goede moederzorg heeft grote invloed op hoe je pup zich ontwikkelt. Een goede verzorging en voeding, voldoende kwalitatieve slaap en bovenal veiligheid zijn in die periode cruciaal voor je pup. Echte interactie met zijn omgeving komt pas later.

De overgangsfase start meestal met het openen van de oogleden (dag 10 à 13 na de geboorte) en eindigt wanneer de schrikreactie verschijnt (gemiddeld 17 à 20 dagen na de geboorte). Deze fase kenmerkt zich door het uitbreiden van de zintuigelijke vermogens van je pup. Geleidelijk aan begint hij te horen en zien en het voortbewegen gaat vlotter. In die periode is het belangrijk dat de omgeving waarin een pup opgroeit voldoende stimulerend is, zodat zijn zintuigen goed kunnen ontwikkelen. Tegelijk wordt hij zelf mobieler. Hij gaat de wereld verkennen en hij gaat in interactie met sociale stimuli (de teef, zijn nestgenoten, mensen ...).

Vanaf dan (+/- 20 dagen na de geboorte) gaat jouw pups evolutie als een snel-trein. Hij zit nu volop in de socialisatiefase, een zeer belangrijke fase die hij deels beleeft bij de teef en de fokker, maar deels ook bij jou. Het gedrag van je hond later wordt enerzijds beïnvloed door de fokker en de fokomgeving, maar ook voor jou is er nog een zeer belangrijke taak weggelegd. En anderzijds, wat zijn start ook was, niks is verloren. Honden zijn zeer flexibele wezens en jij hebt sowieso nog heel wat in de pap te brokken. Het is vooral belangrijk na te gaan waar je pup staat als hij bij jou komt. Vanaf die basis kunnen jullie starten. Die basis is voor elke pup anders. Bandwerk is het dus zeker niet, een pup naar een gelukkig volwassen leven begeleiden. Maar weet: jij hebt een heel belangrijke sleutel in handen.

LEERPROCESSEN: BIJLEREN OM GROOT TE WORDEN DOET JE HONDJE ZO

Er is niet één manier van leren. Pups leren op veel verschillende manieren. Hier volgen enkele leerprocessen met hun zeer beknopte toelichting. Die informatie zal je helpen om de ontwikkeling van je pup te sturen. Het is voor jou en je pup zoveel makkelijker om dingen aan te leren als jullie dat met kennis van zaken kunnen doen.

Wennen

Wennen – habituatie – is een eenvoudig leerproces. Het betekent dat je pup minder en minder gaat reageren op een bepaalde prikkel. Bijvoorbeeld: jouw pup hoort voor de eerste keer het geluid van je dampkap. Hij reageert: wat is dit, wat doet dat? Komt er geen reactie, dan zal je pup snel wennen aan het geluid en leren dat het verder niks betekent en er zelf ook niet meer op reageren.

Opgelet: het omgekeerde van wennen is gevoeliger worden (sensitisatie). Dat houdt in dat je pup steeds feller gaat reageren op een bepaalde prikkel. Het omslagpunt tussen habituatie en sensitisatie is voor elke pup anders. Daarom is het uitkijken dat door de felheid van de prikkel je pup die prikkel niet als beangstigend ervaart. Of dat hij door te veelvuldige blootstelling zou sensibiliseren. Bijvoorbeeld: als pups goedbedoeld aan harde geluiden blootgesteld worden (bv. cd's met het geluid van onweer), kan dat het omgekeerde effect hebben, nl. dat ze later al meteen reageren bij de minste gewaarwording van dat geluid (bv. gerommel in de verte).